

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

I. ÚS 695/2023-17

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedníčky senátu Jany Baricovej a sudcov Rastislava Kaššáka a Miloša Maďara (sudca spravodajca) v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľky [REDACTED], [REDACTED], a sťažovateľa [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED], zastúpených advokátskym spoločenstvom (zahraničným združením) BOOM & SMART Slovakia, Dolná 370/6A, Banská Bystrica, v mene ktorej koná advokátka JUDr. Veronika Barková, proti uzneseniu Okresného súdu Banská Bystrica č. k. 63Cb/44/2020-949 z 10. októbra 2023 v znení opravného uznesenia Okresného súdu Banská Bystrica č. k. 63Cb/44/2020-976 z 21. novembra 2023 takto

r o z h o d o l :

1. Ústavnú sťažnosť **p r i j í m a** na ďalšie konanie v celom rozsahu.
2. **O d k l a d á** právne účinky uznesenia Okresného súdu Banská Bystrica č. k. 63Cb/44/2020-949 z 10. októbra 2023 v znení opravného uznesenia Okresného súdu Banská Bystrica č. k. 63Cb/44/2020-976 z 21. novembra 2023, a to až do právoplatnosti rozhodnutia Ústavného súdu Slovenskej republiky v tejto veci.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavná sťažnosť sťažovateľov a skutkový stav veci

1. Sťažovatelia sa ústavnou sťažnosťou doručenou ústavnému súdu 27. novembra 2023 domáhajú vyslovenia porušenia svojho základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a svojho práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) uznesením okresného súdu o nepriznaní oslobodenia od súdneho poplatku za dovolanie (ďalej len „napadnuté uznesenie“), v znení jeho opravného uznesenia vydaného na základe žiadosti sťažovateľov o opravu zjavnej nesprávnosti (ďalej len „opravné uznesenie“). Navrhujú napadnuté uznesenia zrušiť a vec vrátiť súdu na ďalšie konanie. Žiadajú, aby ústavný súd podľa § 130 zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení

neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) dočasným opatrením odložil právne účinky napadnutého uznesenia okresného súdu.

2. Z ústavnej sťažnosti a príloh k nej pripojených vyplýva, že sťažovatelia v procesnom postavení žalovaných v konaní o zaplatenie istiny 75 000 eur neboli v konaní pred všeobecnými súdmi úspešní. Rozsudkom okresného súdu č. k. 63Cb/44/2020-597 z 2. mája 2022 v spojení s rozsudkom Krajského súdu v Banskej Bystrici (ďalej len „krajský súd“) č. k. 43Cob/4/2023-767 z 20. apríla 2023 súdy žalobe v plnom rozsahu vyhovelí a žalobcovi priznali voči sťažovateľom nárok na náhradu trov konania vrátane trov odvolacieho konania v rozsahu 100 %.

3. Proti rozsudku odvolacieho súdu podali sťažovatelia v plnom rozsahu v zákonom stanovenej lehote dovolanie a 12. septembra 2023 podali okresnému súdu návrh na oslobodenie od súdneho poplatku za podané dovolanie v rozsahu 100 % poplatkovej povinnosti (v sume 8 860 eur, *pozn.*), ktorý odôvodňovali nedostatočnými majetkovými pomermi jednotlivo na strane sťažovateľky ako právnickej osoby, ako aj na strane sťažovateľa ako fyzickej osoby. Okresný súd posudzujúci pomery sťažovateľov k polovičnej výške súdneho poplatku za podané dovolanie (pri jeho elektronickom podaní) a konštatujúci, že sťažovatelia nepreukázali také pomery, ktoré by boli dôvodom na vyhovie ich žiadosti, nepriznal oslobodenie od súdneho poplatku za dovolanie (v sume 4 430 eur, *pozn.*). Následne, boli sťažovatelia vyzvaní na úhradu súdneho poplatku za dovolanie vo výške 8 930 eur.

4. Z dôvodu zjavného rozporu medzi výškou súdneho poplatku za dovolanie určenou v napadnutom uznesení okresného súdu znejúceho na sumu 4 430 eur a na výšku súdneho poplatku určenú vo výzve okresného súdu na zaplatenie súdneho poplatku podali sťažovatelia 16. novembra 2023 podanie označené ako žiadosť o opravu zjavnej nesprávnosti. Po preskúmaní návrhu sťažovateľov súd zistil, že v predmetnom uznesení je zrejmá chyba v písaní v časti odôvodnenia v odseku 11, 13 a 15, tieto následne opravil a uviedol ich správne znenie, čím odstránil pôvodný rozpor medzi predmetným uznesením a výzvou na úhradu súdneho poplatku.

II.

Argumentácia sťažovateľov

5. Sťažovatelia podali po vydaní opravného uznesenia okresného súdu ústavnú sťažnosť, ktorou namietajú porušenie práva na spravodlivý súdny proces. V ústavnej sťažnosti úvodom vysvetľujú, v čom vidia dôvod protiústavnosti nielen napadnutého uznesenia o nepriznaní oslobodenia od súdnych poplatkov, ale aj opravného uznesenia, a také porušenie práva na spravodlivý proces, ktoré si vyžaduje zásah ústavného súdu. Ťažisková sťažnostná argumentácia je viazaná na arbitrárnosť týkajúca sa výšky súdneho poplatku za dovolanie, a na arbitrárnosť pri vyhodnotení dôkazov preukazujúcich pomery sťažovateľov v intenciách § 254 ods. 1 zákona Civilného sporového poriadku (ďalej aj „CSP“).

6. K namietanej arbitrárnosti týkajúcej sa výšky súdneho poplatku za dovolanie poukazujú sťažovatelia na tieto nedostatky:

- a) súd nerozhodol o celom návrhu sťažovateľov na oslobodenie od súdneho poplatku za dovolanie vo výške 8 860 eur;
- b) z odôvodnenia napadnutého uznesenia okresného súdu (body 11, 13, 15) je zrejmé, že súd návrh na oslobodenie od súdneho poplatku spolu s predloženými dôkazmi posudzoval len k sume

4 430 eur so záverom, že majetkové pomery sťažovateľov svedčia v prospech úhrady súdneho poplatku k sume 4 430 eur, a nevysporiadal s majetkovými pomermi sťažovateľovi vo vzťahu k výške poplatku za dovolanie v sume 8 860 eur;

c) v prípade sťažovateľov neboli majetkové pomery skúmané v korelácii k výške súdneho poplatku (8 930 eur) vyčíslenej vo výzve na úhradu súdneho poplatku (III. ÚS 289/2017);

d) sťažovateľom nie je zrejmé, na základe ktorého ustanovenia zákona Slovenskej národnej rady č. 71/1992 Zb. o súdnych poplatkoch a poplatku za výpis z registra trestov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o súdnych poplatkoch“) založil 50 % poníženie z poplatku v prípade, ak je dovolanie podávané elektronicky. Súčasne poukazujú na § 6 ods. 3 zákona o súdnych poplatkoch, podľa ktorého je sadzba poplatku 50 % zo sadzby ustanovenej v sadzobníku, znížená najviac o 70 eur;

e) súd vydaním opravného uznesenia, ktorým časť odôvodnenia týkajúceho sa úvah súdu o samotnej výške súdneho poplatku, ktorý je determinantom pre rozhodovanie o (ne)oslobodení od poplatkovej povinnosti, vypustil (bod 11) a ktorým opravil (v bode 11 a 15) pôvodnú sumu (4 430 eur) na novú sumu (8 930 eur), potvrdil nezákonnosť pri svojom prvotnom rozhodovaní;

e) prepočty majetkových pomerov sťažovateľov uvedené v napadnutom uznesení v znení opravného uznesenia zostali nedotknuté, vôbec nekorešpondujú s výškou súdneho poplatku za dovolanie, ktorého sa opravné uznesenie týkalo, preto zo strany okresného súdu ide o prejav svojvôle, arbitrárnosti, keďže sa neopiera o právne normy Civilného sporového poriadku;

f) ak mal okresný súd za preukázaný záver, že súdny poplatok vo výške 4 430 eur sú sťažovatelia schopní uhradiť, mohol návrhu na oslobodenie od súdneho poplatku sčasti vyhovieť a poplatok za podané dovolanie znížiť o 50 %.

7. K namietanej arbitrárnosti týkajúcej sa posúdenia predložených dôkazov, ktorými chceli sťažovatelia súdu preukázať, že na úhradu plnej výšky súdneho poplatku nemajú dostatočné majetkové pomery, poukazujú na tieto nedostatky:

a) v súvislosti s hodnotením preukazovania príjmov súd neuviedol, aký subjekt by mal potvrdiť, že sťažovatelia nedosiahli žiadne príjmy počas obdobia určeného okresným súdom;

b) súd opomenul, že pre rozhodovanie o (ne)oslobodení od poplatkovej povinnosti je rozhodujúci stav v čase vydania uznesenia, a nie majetkové pomery sťažovateľov pred niekoľkými mesiacmi;

c) súd opomenul relevantný účtovný doklad (kniha pohľadávok a kniha záväzkov k 6. septembru 2023), z ktorého vyplývajú podstatné skutočnosti o majetkových pomeroch sťažovateľky v rozhodnom čase;

d) súd nevenoval pozornosť mesačnej mzde sťažovateľa, ale spochybňoval unesenie dôkazného bremena vo vzťahu k jeho príjmom, ktoré časovo dopadajú na obdobie 5 a viac mesiacov pred vydaním napadnutého uznesenia, čo je v rozpore s § 254 CSP;

e) stotožňovaním výšky vkladu spoločníka s trhovou hodnotou obchodného podielu súd hypoteticky niečo prezumuje bez akýchkoľvek objektívnych vstupných údajov a na základe týchto hypotéz zakladá rozhodnutie o neoslobodení sťažovateľov od poplatkovej povinnosti;

f) súd nevysvetlil, ako mesačný príjem manželky sťažovateľa (1 870 eur) môže bez ďalšieho slúžiť na úhradu súdneho poplatku, a konštatovaním o neexistencii jeho finančnej tiesne hrubo prekročil jazykové znenie § 254 ods. 1 CSP, ako aj jeho účel a zmysel (tým došlo k zúženiu okruhu kritérií, z ktorých sa vyhodnocujú pomery strany sporu, a to na finančnú tieseň).

g) súd nezohľadnil aktuálnu majetkovú situáciu sťažovateľov, pričom dôvody (úvahy o možnostiach zabezpečiť si finančné prostriedky rozpredaním svojho majetku), o ktoré oprel svoje rozhodnutie, predstavujú svojvoľný výklad § 254 ods. 1 CSP (I. ÚS 295/2020).

8. Návrh na rozhodnutie o dočasnom opatrení sťažovateľa odôvodňujú súčasným právnym stavom (napriek nedostatočným majetkovým pomerom sú zaviazaní zaplatiť súdny poplatok v plnej výške pod hrozbou zastavenia konania podľa § 10 ods. 1 zákona o súdnych poplatkoch). Keďže napadnuté uznesenie neukladá sťažovateľom povinnosť plniť, a teda nemá vlastnosť „vykonateľnosti“, žiadajú, aby ústavný súd dočasným opatrením odložil právne účinky napadnutého uznesenia, a to až do rozhodnutia ústavného súdu o tejto ústavnej sťažnosti. Ak nebude napadnuté uznesenie účinné, bude existovať prekážka pre rozhodnutie o zastavení konania. Podľa sťažovateľov rozhodnutím o dočasnom opatrení nevznikne rozpor s verejným záujmom a nevznikne ani žiadna ujma na právach iných osôb. Naproti tomu tvrdia, že ujma, ktorý im hrozí (zastavenie konania pre nezaplatenie vyrubeného súdneho poplatku), je reálna a civilným kódexom predvídateľná.

III.

Predbežné prerokovanie ústavnej sťažnosti

9. Podstatou ústavnej sťažnosti je porušenie práva na spravodlivý proces (čl. 46 ods. 1 ústavy a čl. 6 ods. 1 dohovoru) uznesením okresného súdu v znení opravného uznesenia, ktorým nebolo ústavne konformným spôsobom rozhodnuté o nepriznaní oslobodenia od súdneho poplatku za dovolanie.

III.1. K namietanému porušeniu práva na spravodlivý proces napadnutým uznesením okresného súdu v znení opravného uznesenia:

10. Ústavný súd ústavnú sťažnosť sťažovateľov predbežne prerokoval na neverejnom zasadnutí senátu ústavného súdu podľa § 56 ods. 1 zákona ústavnom súde a zisťoval, či ústavná sťažnosť obsahuje všeobecné náležitosti podania (§ 39 zákona o ústavnom súde), všeobecné náležitosti návrhu na začatie konania (§ 43 zákona o ústavnom súde), osobitné náležitosti ústavnej sťažnosti (§ 123, § 124 a § 132 ods. 1 a 2 zákona o ústavnom súde) a či nie sú dané dôvody na jej odmietnutie podľa § 56 ods. 2 zákona o ústavnom súde.

11. Ústavný súd zistil, že sú splnené všetky ústavné a zákonné predpoklady na prijatie ústavnej sťažnosti sťažovateľov na ďalšie konanie v celom rozsahu, pričom otázku opodstatnenosti tvrdení v nej obsiahnutých bude potrebné posúdiť v konaní vo veci samej, a preto ústavnú sťažnosť prijal na ďalšie konanie podľa § 56 ods. 5 zákona o ústavnom súde (bod 1 výroku uznesenia).

12. V ďalšom konaní bude ústavný súd predovšetkým skúmať, či rozhodnutím okresného súdu o nepriznaní oslobodenia od súdneho poplatku za dovolanie došlo vzhľadom na výšku súdneho poplatku posudzovanú v rámci konkrétnych okolností prípadu a objektívnych a skutočných pomerov strán zaplatiť súdny poplatok a vzhľadom na fázu konania pred všeobecným súdom [najmä pri diskrepancii výšky súdneho poplatku, vo vzťahu ku ktorej sa posudzovali majetkové pomery sťažovateľov napadnutom uznesení (4 430 eur) a v následnej výzve na jeho úhradu (8 930 eur)] k obmedzeniu podstaty práva na súdnu ochranu.

13. V konaní o ústavnej sťažnosti sťažovateľov ústavný súd následne rozhodne aj o ďalších požiadavkách sťažovateľov uplatnených v petite ústavnej sťažnosti.

III.2. K návrhu na vydanie dočasného opatrenia:

14. Zo znenia § 130 zákona o ústavnom súde vyplýva, že dočasným opatrením možno v zásade uložiť akékoľvek obmedzenie, ak je to potrebné na zachovanie existujúceho stavu a zabránenie závažnejším následkom. Ústavný súd, uplatňujúc test primeranosti medzi následkami, ktoré hrozia tým, že sa dočasné opatrenie nevydá – *„zastavenie konania, a teda odopretie práva na súd za okolností, ak tvrdená majetková situácia sťažovateľov neumožňuje uhradiť súdny poplatok vo vyrubenej sume (8.930 eur), ktorá je dvakrát vyššia, než suma, vo vzťahu ktorej súd posudzoval majetkové pomery strany (4.430 eur)“*, a následkami, ktoré sú spojené s dočasným opatrením – *„bezpredmetnosť výzvy na uhradenie súdneho poplatku z 9. 11. 2023 v stanovenej lehote a dočasné prekážka v zastavení konania“*, konštatuje, že sťažovateľom hrozí závažná ujma v podobe odopretia prístupu k dovolaciemu súdu. V prípade vydania dočasného opatrenia o odklade právnych účinkov rozhodnutia o súdnom poplatku tak nastane dočasný stav, resp. určité zdržanie v rámci úkonov súdu prvej inštancie (§ 436 CSP) pred predložením veci dovolaciemu súdu na rozhodnutie o dovolaní. Primárne, dočasné opatrenie nepredstavuje citeľný zásah do princípu právnej istoty protistrany, keďže v merite veci je právoplatne rozhodnuté. Zásah do právnej istoty žalobcu môže (hypoteticky) nastať až sekundárne, a to (I.) uskutočnením dovolacieho konania a súčasne (II.) vyhovením dovolania sťažovateľov.

15. Ústavný súd pomeriavaním kolidujúcich záujmov sťažovateľa a iných osôb, ktoré môžu byť odkladom výkonu napádaného uznesenia negatívne dotknuté, konštatuje, že hroziacu ujmu v podobe zastavenia konania z dôvodu nezaplatenia súdneho poplatku za konkrétnych okolností tohto prípadu možno považovať z hľadiska vydania dočasného opatrenia za relevantnú, keďže účinky napadnutého uznesenia v znení jeho opravného uznesenia podľa názoru ústavného súdu znamenajú pre sťažovateľov väčšiu ujmu, než aká môže vzniknúť jeho procesnej protistrane.

16. Ústavný súd, majúci na zreteli ujmu, ktorá by mohla sťažovateľom vzniknúť, a po predbežnom preskúmaní napadnutého uznesenia okresného súdu v znení jeho opravného uznesenia, dospel k záveru, že v okolnostiach tohto konkrétneho prípadu sú splnené podmienky na vydanie dočasného opatrenia podľa § 130 zákona o ústavnom súde a že návrh sťažovateľov nie je v rozpore s verejným záujmom, a preto ich návrhu vyhovel (bod 2 výroku uznesenia).

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 19. decembra 2023

Jana Baricová
predsedníčka senátu